

Ζ΄.) Διὰ τὴν ὑλικὴν δὲ τοῦ Ἑθνους ἀνάπτυξιν ἀναγκαῖον ἔσται νὰ νομοθετηθῇ σύστασις γεωργικῶν σχολείων καὶ τραπεζῶν εἰς τὰ μάλιστα καλλιεργείας ἐπιδεκτικὰ μέρη τοῦ κράτους, ναυτικῶν δὲ μάλιστα εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους· διὰ δὲ τὴν πρόοδον καὶ τελειοποίησιν τῆς βιομηχανίας νὰ ὁργανωθῇ σχολεῖον, οἷον εἶχεν ὀρίσει ὁ Εὐάγγελος Ζάππας, συνδέσας αὐτὸ μετὰ τῶν ἐκθέσεων.

Η΄.) Πᾶσαι δ' αἱ λοιπαὶ προτάσεις καὶ λεπτομέρειαι, αἵτινες θὰ ὑπεβάλλοντο εἰς τὴν Βουλὴν, πρεσβεύω ὅτι πρέπει νὰ συζητῶνται καὶ ἀποφασίζονται, οὐχὶ ὑπὸ προσωπικὴν ἢ κομματικὴν ἔποψιν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ δημοσίου συμφέροντος.

Αὐταὶ εἰσὶν αἱ ἀρχαί, ὧν τὴν ἐφαρμογὴν ἤθελον ἐπιδιώξει, ἂν οἱ τιμήσαντές με διὰ τῆς προτάσεως αὐτῶν ἤθελον ἐπιμείνει νὰ μοὶ διανοίξωσι τὴν εἰς τὴν Βουλὴν πρόσοδον.»

Ἐν Ἀθήναις, -Σεπτεμβρίου 1890.

Καθ' ἣν δ' ἡμέραν ἐδίδοντο αἱ αἰτήσεις βουλομένων νὰ ἐκθέσωσι κάλπην, ἔλθων ὁ φίλος, ὅστις πρῶτος μοὶ ὠμίλησε περὶ τῆς ἐκλογῆς, μοὶ ἐκόμισεν ἀναφορὰν ὑπογεγραμμένην ὑπὸ 45 πολιτῶν, ἐν ᾧ πολὺ ὀλιγώτεροι ἦρχουν, καὶ μοὶ τὴν ἀφῆκεν, ἵνα αὐθημερὸν ἐπιδώσω αὐτήν. Καὶ τὴν ἔλαβον μὲν, ἵνα μὴ ἀφήσω εἰς τοὺς ὑπογράψαντας τὴν φροντίδα τῆς ἐπιδόσεως αὐτῆς, διότι θὰ τοὺς ὑπέβαλλεν εἰς δαπάνην 200 δραχμῶν· ἀλλὰ τὴν ἀφῆκα νὰ κῆται παρ' ἐμοί, πρῶτον μὲν διότι, καθ' ἃ ἐπρέσβευον, τὴν ὑποψηφιότητα ἔπρεπε νὰ προτείνωσιν οἱ ψηφοφόροι, δεύτερον δὲ καὶ διότι δὲν εἶχον τὰς 200 δραχμάς.

Ἀλλὰ πρὸς τὸ ἑσπέρας ἦλθε παρ' ἐμοὶ φίλος τις, συγγενὴς τοῦ κ. Ῥάλλη, υἱοῦ τοῦ ποτὲ συνυπουργοῦ μου, καί, ἐπαναλαβὼν μοι τὰ περὶ τῶν ὑπὲρ ἐμοῦ διαθέσεων τῶν ἐκλογέων, μ' ἐβεβαίωσε καὶ περὶ τῆς προθύμου τοῦ συγγενοῦς του συμπράξεως, καὶ ὅτε, ἐκφράσας αὐτῷ τὴν εὐγνωμοσύνην μου, τῷ εἶπον τίνες ἦσαν αἱ ἀρχαὶ ἃς ἐπρέσβευον, μοὶ ἐξέφρασε τὴν χαρὰν του, διότι,

ὥς μ' ἐβεβαίωσεν, ἀκριβῶς ἀντεστοίχουν πρὸς τὰς τοῦ κ. Ῥάλλη. Μικρὸν δὲ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἦλθεν εἰς ἐπισκεψίν μου καὶ ὁ κ. Ῥάλλης, ὃν ἕως τότε προσωπικῶς δὲν ἐγνώριζον, καὶ ἐπικυρώσας μοι τὰ περὶ ταυτότητος τῶν φρονημάτων του μετὰ τοῦ ἐμῶν, μοὶ ἐζήτησε τὴν ἀναφορὰν πρὸς ἐπίδοσιν, καὶ τῷ τὴν ἔδωκα, διὰ δανείου πορισθεὶς τὴν ἐπιούσαν τὰς ἀναγκαίας 200 δρ., διότι ἀπέφυγον νὰ κηρύττω τὰς χρηματικὰς δυσχερείας μου.

Οὕτω, παρὰ τὴν ἀρχικὴν πρόθεσίν μου, εὐρέθην εἰς πολιτικὸν σύνδεσμον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον περιληφθεὶς, ἀλλὰ τοῦτον κἂν πρεσβεύοντα, ὥς οἱ προϊστάμενοι αὐτοῦ μ' ἐβεβαίωσαν, τὰς αὐτὰς μετ' ἐμοῦ ἀνεξαρτησίας ἀρχάς, καὶ οὔτε εἰς τὴν συμπολίτευσιν, οὔτε εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν ἀνήκοντα ἐκ συστήματος. Ἀπέσχον δὲ τῶν ἐκλογικῶν ἐκδρομῶν, εἰς ἃς ἐπανειλημμένως ἀπῆλθον οἱ ἀποτελοῦντες τὸν στενὸν δεσμὸν περὶ τὸν κ. Ῥάλλην, καθ' ὃ πρεσβεύων ὅτι αἱ ψῆφοι δὲν πρέπει νὰ ζητῶνται, ἀλλὰ νὰ δίδωνται, περιοριζόμεν δὲ μόνον, ἐπὶ τῶν ἀπουσιῶν τοῦ κ. Ῥάλλη, νὰ μεταβαίνω εἰς τὸ παρὰ τὴν οἰκίαν μου κείμενον γραφεῖόν του, καὶ νὰ ἐπιβλέπω εἴ τις ἐκεῖ παρουσιάζετο ὑπόθεσις τὰς ἐκλογὰς ἀφορῶσα.

Μόνον δὲ κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν πρὸ τῶν ἐκλογῶν, εἰς τὴν ἐκλογὴν εἰς Λαύριον συναπῆλθον καὶ ἐγώ, ὀρμώμενος συγχρόνως ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἴδω, μετὰ πολυετῇ ἀπουσίαν, τὴν ἀνάπτυξιν, ἣν εἶχε λάβῃ ἡ ἀργυροῦχος ἐκείνη χώρα, καὶ ἐν ταύτῳ ἐκ τῆς περιεργείας τοῦ νὰ γνωρίσω ἅπαξ κἂν ἐκ τοῦ σύγγεγγυς τὰς σκηναὶς ἐκεῖνας τῆς ψηφοθηρείας. Ὁμολογῶ δ' ὅτι ὀλίγον μοὶ ἐνέπνευσαν ἐνθουσιασμὸν αὗται, καθ' ἃς εἰς ἕκαστον χωρίον ἰστάμενοι, εἰσηρχόμεθα εἰς πᾶν οἰνοπωλεῖον καὶ ἐργαστήριον, ἐσφίγγομεν τὰς χεῖρας τῶν χωρικῶν, οὓς δὲν ἐγγνωρίζομεν, τοῖς ἐκερνῶμεν οἶνον καὶ συνεπίνομεν μετ' αὐτῶν, ἀξιοῦντες διὰ τοῦτο νὰ μᾶς δώσωσι τὰς ψήφους των, εἰ καὶ κατὰ πρῶτον βλέποντας ἡμᾶς, καὶ οὐδαμῶς γινώσκοντας, ἂν καὶ κατὰ πόσον δυνάμεθα ν' ἀποβῶμεν χρήσιμοι εἰς τὴν πατρίδα.

Ἀφ' οὗ ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας πολλὰς ἡ πόλις ἦν ὥς δαιμονιώσα, μικρῶν καὶ μεγάλων, μέχοι καὶ αὐτῶν τῶν παιδίων

τῶν δημοτικῶν σχολείων διατρεχόντων αὐτὴν ἐν τυμπάνοις καὶ χοροῖς, καὶ ἐν κραυγαῖς ἀγρίαις «ἐλαία» ἢ «κορδόνι», τὰ δύο σύμβολα τῆς συμπολιτεύσεως καὶ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἦλθε τέλος ἡ ἡμέρα τῶν ἐκλογῶν, καθ' ἣν, μετὰ τοῦ υἱοῦ μου Ἀλέξη, περιεφέρομεν τὰ παιδιά του εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἵνα τοῖς δείξωμεν τὸ θέαμα τῆς ψηφοφορίας, καὶ εἰς ἣν ἡμην ἐγγεγραμμένος ἐψήφισα καὶ ἐγὼ ὑπὲρ πάντων ὅσοι μοὶ ἐνέπνεον ἐμπιστοσύνην. Ὅτε δ' ἦλθον ἐκ παντὸς τοῦ νομοῦ τὰ ἐκλογικὰ ἀποτελέσματα, εἶδον, ὅπερ ἄλλως τε καὶ ἐκ προοιμίων ἐγνώριζον, ὅτι πλήρης ἦν ἡ ἀποτυχία μου. Ὁ ἐλάχιστος ἀριθμὸς τῶν ψήφων τῶν ἐπιτυχόντων ἦν 16.000: ἐγὼ δ' ἔλαβον μόνον 10.850. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς μερίδος τοῦ κ. Ῥάλλη ἐν γένει, οἵτινες τοσοῦτον ἐμόχθησαν καὶ ἐπολυπραγμόνησαν, ἐπιτυχὼν ἀνεδείχθη μόνον ὁ κ. Ῥάλλης. Εἰς χορὸν μετὰ τινος ἡμέρας δοθέντα ἐν τῇ Ῥωσικῇ Πρεσβείᾳ, ἐπὶ τῇ ἐλεύσει τοῦ Ῥώσσου Καισαρίδου εἰς Ἀθήνας, μὲ ἠρώτησεν εἰς τῶν παρόντων ἡγεμόνων, διατὶ δὲν εἶχον ὑπάγει πρὸ δύο ἡμερῶν εἰς τὸν χορὸν τῶν Ἀνακτόρων.

— Διότι ἔπασχον, ἀπεκρίθην, ἀπολέσας τὴν φωνὴν (la voix, διότι ὠμιλοῦμεν γαλλιστί).

— Ἦτον ἐπόμενον, μοὶ εἶπεν ἀστειευόμενος, ἀφ' οὗ ἔξετέθητε εἰς τὰς ἐκλογάς.

— ὦ! ἐκεῖ, ἀπήντησα, ἂν εἶχον ἀπολέσει μίαν φωνὴν (voix ψῆφον), θὰ ἦτο τίποτε. Ἀλλ' ἀπώλεσα ἑξακισχιλίας!

Μετὰ δὲ τὰς ἐξελέγξεις καὶ τὴν ἀλλαγὴν τῆς Κυβερνήσεως, τινὰς ἐκλογὰς τῆς Ἀττικοβοιωτίας ἐκήρυξεν ἡ Βουλὴ ἀκυρωτέας, ἐκεῖνας μάλιστα κατὰ σύμπτωσιν, ἐν αἷς ἐγὼ εἶχον μειονοψηφήσῃ δι' ὃ καὶ μοὶ ἐγένετο πρότασις νὰ ἐκτεθῶ ἐκ νέου εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ἀλλ' ἐγὼ καὶ πάλιν ἀπήντησα, συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχάς μου, ὅτι προθύμως πάντοτε θὰ δεχθῶ ἐκλογήν, δι' ἧς θὰ μ' ἐτίμουν οἱ συμπολίταιί μου, ἀλλὰ ποτὲ δὲν θὰ ἐψηφοθήρουν.